

Sprawozdanie z konferencji z dnia 12 maja 2015 r. z cyklu „Człowiek. Niepełnosprawność. Pasja” pt. „Kobiecość a niepełnosprawność”, na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim Jana Pawła II

Cykl „Człowiek. Niepełnosprawność. Pasja” wpisał się na stałe w kalendarz imprez naukowych oraz popularno-naukowych na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim Jana Pawła II. W obecnym roku w ramach cyklu zorganizowana została 12 maja 2015 r. konferencja pt. „Kobiecość a niepełnosprawność”.

Organizatorami konferencji były wszystkie katedry na KUL, które swoje zainteresowania koncentrują wokół szeroko rozumianej niepełnosprawności. Głównym zaś organizatorem była Katedra Integracji Społecznej Osób z Niepełnosprawnością oraz Fundacja Fuga Mundi. Konferencja została objęta patronatem Rektora KUL oraz Pełnomocnika Rządu ds. Osób Niepełnosprawnych (zdjęcie nr 1).

Konferencja zgromadziła reprezentantów wielu środowisk naukowych z całego kraju. Warto jednak podkreślić, że wzięli w niej udział liczni goście reprezentujący różnorakie podmioty działające na rzecz osób, w tym szczególnie kobiet, z niepełnosprawnością.

Komitet Naukowy Konferencji potwierdzał bogatą różnorodność ośrodków akademickich, w których polu zainteresowań jest wielorako eksplorowana rzeczywistość kobiet z niepełnosprawnością. W skład Komitetu Naukowego weszli: przewodniczący: ks. prof. KUL dr hab. Witold Janocha, członkowie: prof. dr hab. Janusz Kirenko (UMCS), prof. dr hab. Małgorzata Kościelska (UKW), prof. dr hab. Kazimiera Krakowiak (KUL), prof. dr hab. Władysława Pilecka (UJ), prof. UMCS dr hab. Stanisława Byra (UMCS), ks. prof. KUL dr hab. Andrzej Kiciński (KUL), prof. KUL dr hab. Dorota Kornas-Biela (KUL), prof. KUL dr hab. Bogusław Marek (KUL), prof. KUL dr hab. Wojciech Otrębski (KUL), prof. APS dr hab. Bernadeta Szczupał (APS), ks. dr hab. Antoni Bartoszek (UŚ), dr hab. Ewa Domagała-Zyśk (KUL), dr hab. n. med. Janusz Kocki (UM), dr hab. Dorota Podgórska-Jachnik (UKW), dr Remigiusz Kijak (UP), dr Grzegorz Wiącek (KUL), dr Agnieszka Wołowicz-Ruszkowska (ASP), dr Katarzyna Zielińska-Król (KUL).

Zdjęcie nr 1. Goście konferencji

prof. Janocha słusznie podkreślił, że w społecznym rozumieniu niepełnosprawność nie ma płci, to jedna kategoria osób, w której mieszczą się zarówno kobiety, jak i mężczyźni. Kobiecość we współczesnym świecie definiowana jest przez wygląd zewnętrzny i atrakcyjność, w tym atrakcyjność seksualną. Owa atrakcyjność w sposób niemal naturalny odbierana jest kobietom z niepełnosprawnością, gdyż, zdaniem wielu, nie spełniają one przyjętych standardów piękna. Postawy społeczne, z drugiej strony, wpływają w sposób znaczący na własne postrzeganie atrakcyjności. Warto zauważyć, że same kobiety coraz śmiejiej mówią i prezentują swoją kobiecość. Wiele dzieje się z inicjatyw zarówno kobiet sprawnych, jak i z niepełnosprawnością, które przelamując powszechne stereotypy, pokazują kobiecość w niepełnosprawności w wymiarze dotychczas nieznanym, można nawet powiedzieć – ukrytym. Niepełnosprawność, choć aktualnie dość popularna w dyskursie naukowym i społecznym, nadal pozostaje neutralna płciowo, a w zasadzie bezpłciowa.

Po uroczystym otwarciu konferencji przybyli goście wysłuchali zaprezentowanych referatów sesji plenarnej, które swoją tematyką wprowadzały w główne, zaproponowane w konferencji obszary tematyczne (obszar bio-psycho-medyczny; obszar rodzinno-zawodowy; obszar społeczny; obszar duchowo-artystyczny). Jako pierwsza swoje doniesienia z badań przedstawiła w wygłoszonym referacie dr Agnieszka Wołowicz-Ruszkowka (APS, zdjęcie nr 2). Wygłoszony został wykład pt. „Znaczenia nadawane niepełnosprawności w procesie budowania tożsamości kobiet”. Autorka wyszła od zadania pytania „Czy niepełnosprawność ma płeć?”. Podkreślone zostało, że przyjmowana

Temat tegorocznej konferencji został wybrany nieprzypadkowo, bowiem, jak zaznaczył podczas powitania gości ks. prof. dr hab. Witold Janocha, przewodniczący Komitetu Organizacyjnego, na polu naukowym obserwowany jest wyraźny brak badań i publikacji poświęconych poruszanej zagadnieniu. Z drugiej strony – co warto zauważyć – podejmowane są różne inicjatywy mające na celu „promocję” kobiet z niepełnosprawnością. Ks.

Zdjęcie nr 2. Wystąpienie A. Wołowicz-Ruszkowskiej

kategoria „kobiety” dyslokuje kobiety z niepełnosprawnościami, bo podtrzymuje ona spójność grupy, w której niepełnosprawność jest niejako „nie całkiem na miejscu”. Zatem, jak wybrzmiało podczas referatu, poczucie przynależności płciowej kobiet z niepełnosprawnością jest wciąż zaburzane. Prezentowane badania miały na celu ukazanie strategii budowania swojej tożsamości przez kobiety w warunkach doświadczanej niepełnosprawności.

Prof. dr hab. Kazimiera Krakowiak (KUL) wygłosiła wykład pt. „Zmiany poczucia tożsamości kobiet z uszkodzeniami narządu słuchu”. Celem wystąpienia, jaki autorka sobie założyła, było przedstawienie refleksji opartej na obserwacji zmian w postrzeganiu własnej tożsamości przez dziewczęta i kobiety z uszkodzeniami słuchu, które w toku życia włączają się do różnych wspólnot społecznych i podejmują różne role. Analizą objęto biografie dziesięciu młodych kobiet, których rozwój, rehabilitacja oraz losy zawodowe i osobiste są przedmiotem długoletniej obserwacji autorki. Obserwacja była skoncentrowana na wypowiedziach i zachowaniach, które wyrażają i znamionują poczucie tożsamości badanych osób oraz ich postawy wobec problemów własnego ograniczenia sprawności słyszenia. Autorka wskazała na niektóre ważne czynniki zmian w obrazie własnej osoby zachodzących w toku życia kobiet i próba pedagogicznej interpretacji kontekstu tych zmian.

Prof. dr hab. Janusz Kirenko (UMCS), w oparciu o wyniki badań własnych, wygłosił referat na temat „Seksualności kobiet z niepełnosprawnością”. Wystąpienie zawierało refleksję na temat seksualności osób niepełnosprawnych ze szczególnym uwzględnieniem osób z uszkodzonym rdzeniem kręgowym.

Odniesieniem do poprzedniego referatu było wystąpienie prof. dr hab. Doroty Kornas-Bieli (KUL, zdjęcie nr 3), która odniosła się do pełnionych ról kobiet z niepełnosprawnością w aspekcie małżeństwa i macierzyństwa. Referat pt. „Kobieta z niepełnosprawnością w roli żony i matki” przybliżył aspekty ułatwiające bądź utrudniające kobietom z niepełnosprawnością podjęcie ról małżeńsko-rodziny, jak również poznanie, czy kobiety z niepełnosprawnością faktycznie realizują się w omawianym zakresie i jaką uzyskują satysfakcję oraz jak są oceniane przez najbliższych.

Zdjęcie nr 3. Wystąpienie prof. D. Kornas-Bieli

Nieco inny aspekt rzeczywistości kobiet z niepełnosprawnością przedstawiła w referacie „Kobieta z niepełnosprawnością na współczesnym rynku pracy” dr hab. Ewa Domagała-Zyśk (KUL). Autorka podkreśliła w wystąpieniu, że rzadko

prorowadzone są badania pozwalające dostrzec różnice międzypłciowe w zakresie poziomu zatrudnienia osób z niepełnosprawnością, jednak te istniejące potwierdzają, że sytuacja kobiet jest trudniejsza od sytuacji mężczyzn: trudniej jest im znaleźć pierwszą pracę, częściej pozostają trwale bezrobotne, trudniej jest im także łączyć wychowywanie dziecka z kontynuacją pracy zawodowej. Celem wystąpienia było dokonanie analizy pozycji kobiet z niepełnosprawnością na współczesnym rynku pracy, zwłaszcza w kontekście poszukiwania efektywnych form wsparcia oraz poziomu ich zatrudnienia.

Referatem kończącym sesję główną było wystąpienie prof. dr. hab. Wojciecha Otrębskiego (KUL), który podjął poruszaną tematykę z zupełnie innej perspektywy. W swoim referacie pt. „Kobieta – córka, siostra, matka wobec niepełnosprawności bliskich” odniósł się do sytuacji kobiet pełnosprawnych, które w swoim życiu realizują różnorakie role, mając w najbliższym otoczeniu osobę z niepełnosprawnością w roli rodzica, rodzeństwa, małżonka, dziecka.

Czas między sesją główną a sesjami równoległymi wypełniony został możliwością wzięcia udziału w wystawie prac w ramach sesji plakatowych, a następnie panelu dyskusyjnego (zdjęcie nr 4). Propozycje sesji plakatowych przedstawiały kobiety z niepełnosprawnością w wielorakich rolach, sytuacjach, aspektach. Zaprezentowane zostały zdjęcia w ramach wystawy „Jedyna taka MAMA”, przygotowane przez Fundację Jedyna Taka. Wy-

Zdjęcie nr 4. Panel dyskusyjny

stawa przedstawiała zdjęcia kobiet – matek z niepełnosprawnością wraz ze swoimi dziećmi. Wystawę o tytule „Potrafisz” przygotowała Fundacja Fuga Mundi. Na wystawie zaprezentowane zostały zdjęcia modeli i modelek z niepełnosprawnością. Kolejna wystawa pt. „Kobiety z niepełnosprawnością w sporcie” prezentowała sylwetki polskich uczestniczek Igrzysk Paraolimpijskich; wystawa zorganizowana została przez Katedrę Integracji Społecznej Osób z Niepełnosprawnością. Wystawa pt. „Kobieta z niepełnosprawnością oczami dziecka” przedstawiała rysunki, jakie zostały wykonane przez dzieci szkół podstawowych. Rysunki obrazowały kobiety z niepełnosprawnością w różnych rolach i sytuacjach codziennego życia widziane oczami dzieci w wieku 8–12 lat. Autorkami wystawy były dr hab. Julia Gorbaniuk oraz dr Katarzyna Zielińska-Król. „Autoportret cierpienia – Frida Kahlo jako przykład artystki z niepełnosprawnością” to plakat przygotowany przez mgr Agnieszkę Czuszą oraz mgr Annę Sudoł; ukazywał postać Fridy Kahlo i jej twórczość.

Panel dyskusyjny, który jest stałym elementem podejmowanych działań w ramach cyklu „Człowiek. Niepełnosprawność. Pasja”, wzbudził ogromne zainteresowanie przybyłych gości oraz mediów. Panel poprowadzony został przez dziennikarkę TVP Lublin, Annę Dobrowską. Gośćmi panelu były: Monika Szymanek-Szawracka (studentka), Katarzyna Wojtaszek (Fundacja Jedyna Taka), Agnieszka Zańsko (dziennikarka i sportswomenka), Joanna Pąg (poetka), Małgorzata Tokarska (Biuro podróży dla osób niepełnosprawnych i starszych *Accessible Poland Tours*), Paulina Lewandowska (studentka). Panie, o różnym stopniu i rodzaju niepełnosprawności, w niezwykle ciekawy sposób opowiadały o swoim doświadczeniu i przeżywaniu kobiecości. Poruszane aspekty dotyczyły zarówno funkcjonowania w życiu rodzinnym, małżeńskim, rodzicielskim, zawodowym, jak i towarzyskim czy rekreacyjnym. Zaproszone kobiety poruszały kwestie konieczności otwarcia się na rzeczywistość, w jakiej funkcjonują, istotę akceptacji siebie i swojej niepełnosprawności, ale także zrozumienie implikacji tejże sytuacji. Bardzo mocno wybrzmiały funkcjonujące stereotypy wobec kobiet z niepełnosprawnością, jakie na co dzień są odczuwane, jednocześnie otwarcie zostały wskazane trudności w samoakceptacji oraz realizowanie siebie jako kobiety. Poznanie świadectwa kobiet z niepełnosprawnością, ich doświadczenia poczucia tożsamości jako kobiety, z pełnym wachlarzem trudów, ale także radości, było niezwykle istotnym głosem podczas całej konferencji. Pełna sala gości była potwierdzeniem zasadności i wagi tej części spotkania.

W ramach sesji równoległych słuchacze mieli możliwość wysłuchania wystąpień o szerokiej tematyce z zakresu życia i funkcjonowania kobiet z niepełnosprawnością. W ramach sesji dotyczącej obszaru bio-psycho-medycznego, moderowanej przez dr Grzegorza Wiącka (KUL), zostały wygłoszone następujące referaty: Stanisława Byra (UMCS) – „Pozytywne zmiany u kobiet po nabyciu trwałej niepełnosprawności ruchowej”; Małgorzata Grabowska (KUL) – „Poczucie sensu życia a retrospektywna ocena postaw rodzicielskich przez dziewczęta niepełnosprawne”; Ewelina Hoppe, Katarzyna Walczak (Collegium Medicum im. Ludwika Rydygiera) – „Postrzeganie własnej i cudzej kobiecości w niepełnosprawności”; Joanna Kulisiak-Kaźmierczak (Dolnośląska Szkoła Wyższa) – „Kobiety nosicielki fernalnego chromosomu X”; Anna Bojarska (KUL) – „Wieloaspektowe przeżycia związane z ciążą, porodem i pierwszym kontaktem z dzieckiem wśród kobiet słabowidzących i niewidomych”; Małgorzata Marć (Uniwersytet Rzeszowski), Jadwiga Daszykowska (KUL) – „Wybrane obszary profilaktyki niepełnosprawności kobiet z powodu chorób somatycznych”; Małgorzata Marć, Sabina Ryglewicz (Uniwersytet Rzeszowski) – „Wiedza a zachowania zdrowotne kobiet w profilaktyce raka piersi”.

Obszar rodzinno-zawodowy, moderowany przez prof. dr hab. Kazimierę Krakowiak, prezentował następujące wystąpienia: Agnieszka Żyta (Uniwersytet Warmińsko-Mazurski) – „Kobieta wychowująca dziecko z zespołem Downa

w roli żony/partnerki”; Agnieszka Ćwirynkało (Uniwersytet Warmińsko-Mazurski) – „Kobieta wychowująca dziecko z zespołem Downa jako matka. Doniesienie badawcze”; Renata Kołodziejczyk (KUL) – „Czynniki determinujące sytuację społeczną młodych kobiet z uszkodzeniami słuchu”; Katarzyna Hawryło (KUL) – „Aktywność społeczno-zawodowa kobiety z rdzeniowym zanikiem mięśni”; Agata Zielińska (UMCS) – „Bezrobocie kobiet niepełnosprawnych zamieszkałych na terenie miasta Lublin”; Milena Anna Trojanowska (Szkoła Główna Handlowa) – „Sytuacja kobiet chorych na stwardnienie rozsiane w Polsce”; Grzegorz Libor (Uniwersytet Śląski) – „Niepełnosprawność wśród kobiet na przykładzie Walii”.

Obszar społeczny, którego moderatorem był prof. dr hab. Wojciech Otrębski (KUL), obejmował następujące referaty: ks. Zdzisław Jancewicz (KUL) – „Niepełnosprawność kobiet w aspekcie prawnym”; Aleksandra Antonik (Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu) – „Obraz kobiety z niepełnosprawnością intelektualną kreowany przez media”; Jadwiga Daszykowska (KUL) – „Obraz kobiety z niepełnosprawnością w opinii mieszkańców Rzeszowa”; Dorota Nowalska-Kapuścik (Uniwersytet Śląski) – „Czy niepełnosprawność stać na urodę? Konsumpcja usług kosmetycznych wśród kobiet niepełnosprawnych na przykładzie woj. śląskiego”; Justyna Juszcak (Wyższa Szkoła Nauk Społecznych Pedagogium w Warszawie) – „Odkryte piękno – odnaleziona tożsamość. Kobieta niepełnosprawna intelektualnie w przestrzeni społecznej”; Jolanta Klimczak (Uniwersytet Śląski) – „Wokół kategorii kobiecego piękna. O kobietach niepełnosprawnych w kulturze popularnej”; Sebastian Latocha (Uniwersytet Łódzki) – „Kobiecość a współczesna protetyka. Moda – design – sztuka”.

Ostatni był obszar duchowo-artystyczny, moderowany przez ks. dr. hab. Andrzeja Kicińskiego, prof. KUL. Swoje referaty zaprezentowali: Bernadeta Szczupał (Akademia Pedagogiki Specjalnej) – „Godność jako wartość i cel działań kobiet z niepełnosprawnością”; Magdalena Koper (KUL) – „Godność kobiety z niepełnosprawnością na podstawie nauczania Jana Pawła II”; ks. Mirosław Brzeziński (KUL) – „Miejsce kobiety niepełnosprawnej w Kościele”; ks. Witold Janocha (KUL) – „Religia i duchowość w przeżywaniu swojej niepełnosprawności przez kobiety”; Estera Baksik (Uniwersytet Opolski) – „*Niewiastę dzielną któż znajdzie?* (Prz 31,10). Niepełnosprawne pod opieką kobiet”; Daniela Dzienniak-Pulina (Uniwersytet Śląski), Krzysztof Gołuch (Instytut Twurci Fotografii – Uniwersytet Śląski w Opawie) – „Niepełnosprawność a fotografia – kobiety w obiektywie”; Anna Szemplińska, Edyta Zierkiewicz (Uniwersytet Wrocławski) – „Auto-terapia poprzez metamorfozę kobiety z niepełnosprawnością intelektualną. Analiza autorskich baśni”; Paulina Dziendziel (Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu) – „Twórczość sprzężona z niepełnosprawnością – sylwetka artystki Lisy Bufano. O związku sztuki i niepełnosprawności w ramach performance’u i jego znaczenie dla Disability Studies”.

Zdjęcie nr 5. Pokaz egzozkieletu

Podczas konferencji goście mieli możliwość wzięcia udziału w pokazie egzozkieletu, jaki został zorganizowany przez Uzdrowisko Konstancin Zdrój SA (zdjęcie nr 5).

Celem konferencji „Kobiecość a niepełnosprawność” było zwrócenie uwagi na miejsce, role i funkcjonowanie kobiet z niepełnosprawnością w odniesieniu do różnych aspektów ich życia. Zaproponowane i poruszane obszary tematyczne podczas konferencji dały

szansę zaprezentowania wyników badań, analiz, dorobku naukowego badaczy zajmujących się tą tematyką, a interdyscyplinarny charakter spotkania pozwolił na całościowe ujęcie zagadnienia.

Zamierzeniem organizatorów konferencji było zorganizowanie konferencji z odniesieniem do różnych obszarów życia kobiet z niepełnosprawnością. Pozwoliło to na interdyscyplinarne, szerokie i, sądząc po wysłuchanych wystąpieniach, ciekawe ujęcie problemu w kontekście nie tylko naukowo-badawczym, ale także praktycznym.